Spelmansförbundet i Nyköpingshus' årsmöte

Svensk folkmusik

Glad kvartett på spelmännens årsmöte, fr. v. Gunilla Vading, Stockholm, Christina Frohm, Gnesta, Seth Carlson, Vinäs, och Gustaf Wetter, Katrineholm.

Sörmlands Spelmansförbund är en livaktig organsation vilket bl. a. märktes på Nyköpingshus i lördags då förbundet höll årsmöte där med stor uppslutning av spelmän, som för en gångs skull lät felorna ligga ett par timmar och "pratade årsmöte" i stället.

Det skedde under ordförandeskap av landstingsman Ragnar Larsson i Nävekvarn och från förhandlingarna kan bl. a. nämnas att förbundets ordförande sedan 1939, Gustaf Wetter i Katrineholm fick förnyat förtroende att föra klubban, A. Rosén, Katrineholm, avgick däremot ur styrelsen och efterträddes av Arne Blomberg, Södertälje. På övriga poster blev de omval vilket innebär att Nils Lindvall, Katrineholm, är kassaförvaltare, Sigvard Ejermo, Stigtomta, sekreterare, Arvid Karlsson, Nyköping, vice ordförande, och Artur Forsberg, Katrineholm, biträdande kassaförvaltare. Till revisorer omvaldes Martin Hugo Lindström, Stockholm, och Fritiof Nyberg, Södertälje.

Man hade vidare att redovisa resultatet av den kompositionstävling, som anordnats med anledning av Seth Carlsons 80-årsdag. Nämnde Carlson, en av de fyra återstående av förbundets stiftare, är hedersordförande och fortfarande aktiv i förbundet trots att han numera är bosatt i Småland. Han hyllades vid årsmötet och fick de nya kompositionerna i specialbundet nothäfte.

Som avslutning på sammankomsten följde supé i Gästabudssalen men det märktes att deltagarna suttit och blivit spelsugna under förhandlingarna för så fort dessa bröts började man knäppa upp fiollådorna och lägga stråkarna på strängarna. Bland gästerna vid bordet märktes kommunalrådet Gösta Liljegren med fru som representant för Nyköpings stad.

● Innan man skildes stämde man möte på Nyköpingshus igen, det sker på pingstdagen då Sörmlands Spelmansförbund, som tidigare nämnts, firar 40-årsjubileum med en stor spelmansstämma i vilken man räknar med att långt över hundra bygdespelmän från hela Sverige skall delta. Vid det tillfället blir det också ett gammaldags sörmländskt bondbröllop och brudparet skall, som också nämnts tidigare, väljas ut med bistånd av tidningen Folket. Intresserade fästefolk i giftastankar har chansen att få sitt bröllop ordnat under festliga former, men till det evenemanget skall vi be att få återkomma.

Klang

Efter förhandlingarna kåserade landsantikvarie Ivar Schnell om Nyköpingshus och som den ordmålare han är lyckades han också beskriva något av den roll spelmän och musikanter av olika slag spelat vid tilldragelser av skiftande slag på den gamla borgen under århundradens lopp.

Genom våra dagars massmedia har tonsättare och musikanter som förr ernärde sig själva vid bygdestämmorna fått allt mindre att leva på. Den folkliga musikkonsten har undanträngts av den s. k. allmogesiken.

Folkmusiken betyder för oss inte bara ett berikande tillskott till det dagliga livet den är en del av vårt väsen. Bönder på åkern, kokerskor i köket och gesäller på vägarna, jägare i skogen, smeder vid sitt städ alla berättade de i folksång och folkmusik om sig själva och om det liv de levde. Musikanterna hade sin plats.

Ny folkmusik har inte uppstått på de senaste 150 åren. Sällan hör man numera en människa sjunga vid sitt arbete. I en industriarbetare har sången gradvis dött ut av den stressande produktionsprocessen. Man behöver bara knäppa på radion för att genast få musik av varje önskad kvalitet och kvantitet. Det tycks ej vara många år sedan det sågs att spela och sjunga själv. Nu hörs man i stället ett tjat av våra dagars gissel, transistorradion, och den slags allmogemusik som helt enkelt är de senaste schlagern.

Glädjande nog har en påtaglig reaktion uppstått i vida kretsar och intresset för folkmusiken har ökats. Därför är Jan Lings bok Svensk folkmusik mycket välkommen just nu, ty den ger den som vill försöka återfinna i en svunnen kultur en historisk översikt av svensk folkmusik byggd på folkmusikforskningens senaste rön.

Författaren, docent Jan Ling, är numera vice intendent vid musikhistoriska museet i Stockholm och en av de förnämsta experterna på svensk folkmusik. Han föreläser i detta ämne vid Uppsala universitet. I nio väldisponerade kapitel har han enastående bjudit på folkmusikens miljö och källor och framhäver särdragen i allmogens musik.

Vi får en ingående redogörelse för romantikernas insatser vid 1800-talets början för folkmusikens bevarande. Det förnämsta resultatet av dessa strävanden blev Svenska folkvisor från forntiden, samlade och utgifne av E. G. Geijer och A. A. Afzelius 1814—1818. Den musikaliska redigeringen var anförtrodd åt C. F. Haeffner, direktor musices i Uppsala, som tyvärr försåg de gamla melodierna med en harmonisk dräkt efter dåtidens smak. Men samlarna var medvetna om att de kommit i kontakt med ett tonspråk som skilde sig från konstmusikens.

Den som vill få ett verkligt begrepp om svensk folkmusik hänvisar författaren till Nils Anderssons publikation av svenska låtar, som omfattar 7.000 melodier från Skåne till Jämtland. En stor del av källmaterialet är fortfarande outgivet, men det finns bevarat hos Sveriges Radio, i landsmålsarkiven och på en del andra håll. Visserligen är materialet av skiftande värde men det ger ändå en god föreställning om 1800-talets svenska allmogemusik.

Den som vill närmare lära känna vår folkmusik kan studera de genuina källorna i Musikhistoriska museet som är riktillustrerade med notexempel på instrumenten och också allteftersom Nordiska museet på Skansen annu dag på enstaka platser öra den sena regnbågen av musikaliska skiljer sig väsentligt från konstmusiken. Instrumentalisten måste utföranden behärska lika väl som konstsångaren samtidigt med vemod att denna musik efter några decennier sannolikt har tystnat för alltid.

Under 1800-talet det tidigare ingick vissångens repertoar som ett tämligen litet inslag i allmogens hus och söckenfester. Författaren har oss betrakta den svenska folkviseskatten med dess kulturhistoriska bakgrund och ger oss en struktur- och stilanalys av de medeltida ballader och skillingtrycken i motsats till de nyare folkvisorna som i mångt och mycket bevarade de gamla sångernas rådande melodik. Dragningar av kyrkotoner har kanske tryckskrädda säregenheter och folkliga tolkningar med deras utkrusningar" som vi ännu kan höra i vissa delar av Dalarna har tyvärr försent upptecknats och sättena många gånger de fullständiga materialen har förlorats. Dessa koraler har framförts eftersom de av körer i enstämmighet eller flerstämmighet satts men osryckta från sin rätta miljö och de bara närmast officiell tillvaro, beklagar författaren.

Ett särskilt kapitel behandlar mycket ingående allmogens instrumentarium: säckpipa, mungiga, nyckelharpa, julgiga etc. Violinen kom först vid mitten av 1800-talet till den svenska allmogen. Med väckelserörelsen följde gitarren och cittran. Dragspelet förändrade repertoaren till det sämre. Det gav dödsstöten åt den fina gamla allmogemusiken.

Fascinerande berättar författaren om spelmännen, deras repertoar och deras färgstarka toppfigurer, en fängslande lektyr långt utöver fackmännens krets. Karaktäristiska särdrag i folkmusiken, till exempel de svävande intervallerna, en typisk folklig intonationspraxis, som redan Haeffner observerat, illustreras med slående exempel och många intressanta musikvetenskapliga rön framlägges.

Jan Lings Svensk folkmusik förtjänar att spridas till en stor läsekrets, som därigenom når en närmare kontakt med allmogens gamla, rika musikkultur.

H. A. Peter

JAN LING: *Svensk folkmusik.* Prisma, hft 12:50.